

Prikaz knjige

UDK: 336.221.4(1-773)(049.32); 338.24.021.8(1-773)

TAXATION IN DEVELOPING COUNTRIES: SIX CASE STUDIES AND POLICY IMPLICATIONS

Gordon, R. (Ed.). (2010). New York, NY: Columbia University Press.
ISBN: 9780231148627, 1-320

Stevan Luković*

Knjiga *Taxation in Developing Countries: Six Case Studies and Policy Implications* rezultat je rada većeg broja ekonomista pri organizaciji Initiative for Policy Dialogue (IPD), čiji je osnivač dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju Joseph Stiglitz.

Poreski sistemi zemalja u razvoju razlikuju se od poreskih sistema razvijenih zemalja i nisu u skladu sa konvencionalnim modelima optimalne poreske politike. Cilj ove publikacije je da prouči ekonomske pritiske koje generišu takve poreske strukture. Analiza je sprovedena na uzorku od šest zemalja u razvoju (Argentina, Brazil, Indija, Kenija, Koreja i Rusija). Autori izvode opšti zaključak da se posmatrane zemlje značajno razlikuju prema demografskim i ekonomskim karakteristikama, ali, s druge strane, njihovi poreski sistemi imaju veliki broj zajedničkih karakteristika i problema. Uzimajući navedeno u obzir, u ovoj knjizi utvrđuju se mogući pravci poreske reforme koji se mogu primeniti na sve posmatrane zemlje (kao i na većinu zemalja u razvoju), što predstavlja poseban doprinos ekonomskoj teoriji i praksi.

Materija u ovoj knjizi je strukturirana na sledeći način:

Uvodni deo (Gordon, R.)

- 1) Razvojno orijentisana poreska politika (Stiglitz, J.)
- 2) Porezi i razvoj – iskustva Indije i Kine, i lekcije za druge zemlje u razvoju (Gordon, R.)
- 3) Poreska politika u Argentini – između solventnosti i urgentnosti (Cetrangolo, O., Carlos Gomez Sabaini, J.)
- 4) Reforma poreskog sistema u Indiji (Govinda Rao, M., Kavita Rao, R.)
- 5) Istorijat VAT-a u Rusiji (Koulayev, S.)
- 6) Poreska reforma u Keniji – politička i administrativna pitanja (Eissa, N. O., Jack, W.)
- 7) Poreski sistem Koreje – razvojno orijentisan izbor (Jun, J.)
- 8) Poreska struktura i poreski teret u Brazilu: 1980 – 2004 (Oliveira, J. T., Giuberti, A. C.).

Iako svako poglavlje ove knjige pruža uvid u specifične probleme sa kojima se suočavaju posmatrane zemlje u razvoju u pokušaju da stvore efikasan i pravičan poreski sistem, kao ključna poglavlja izdvojićemo prvo i sedmo poglavlje.

* *Korespondencija:* S. Luković, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Đ. Pucara 3, 34000 Kragujevac, Srbija;
e-mail: slukovic@kg.ac.rs

U prvom poglavlju knjige, Stiglitz, J. ističe osnovnu ideju da ekonomisti koji predlažu reforme poreskih sistema zemalja u razvoju, a uglavnom dolaze iz razvijenih zemalja, zanemaruju razlike u ekonomskim i političkim strukturama koje postoje ne samo između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, nego i između pojedinačnih zemalja u razvoju. U samom sprovođenju reforme poreskog sistema, većina zemalja postavlja ciljeve kao što su veća efikasnost u naplati poreza, smanjenje izbegavanja plaćanja poreza i utaje dok se vrlo mali broj državnih zvaničnika i ekonomista bavi problemom korupcije poreskih organa, koji je naročito izražen u zemljama u razvoju. Stoga, kao osnovni princip u kreiranju poreskog sistema Stiglitz postavlja formiranje poreske strukture koja će biti otporna na korupciju (*corruption-resistant tax structure*), dakle, korupcija se mora uzeti kao sastavni deo procesa kreiranja optimalnog poreskog sistema.

Kao ilustraciju prethodno navedenih hipoteza, Stiglitz razmatra posledice preteranog oslanjanja zemalja u razvoju na VAT kao glavni izvor poreskih prihoda. Prema njegovom mišljenju, u razvijenim zemljama VAT može biti efikasan, jer je sveobuhvatan i može biti deo sveukupnog progresivnog poreskog sistema, ali u kombinaciji sa progresivnim porezom na dohodak fizičkih lica, čime se postižu redistributivni ciljevi uz niske troškove plaćanja poreza. S obzirom na to da većina zemalja u razvoju nema političko-administrativni kapacitet da primeni globalni progresivni porez na dohodak, VAT ne samo da može da kreira distorzije u ekonomskom ponašanju, već može da stvori i regresivnu sveukupnu poresku strukturu (jer zemlje u razvoju, po pravilu, imaju značajno učešće VAT-a u ukupnim poreskim приходima). Naročito značajan deo poglavlja predstavlja autorova ocena VAT-a, gde on pruža analitičke i brižljivo izvedene dokaze da je VAT, u situaciji kada je učešće neformalnog sektora u GDP-u izraženo, uvek distorzivan porez, kao i razmatranja o negativnom uticaju VAT-a na privredni rast i rast nezaposlenosti.

U sedmom poglavlju, autor Joosung Jun kao osnovnu specifičnost poreskog sistema Koreje ističe da su njegovi ciljevi pre svega nefiskalnog, a u manjoj meri fiskalnog karaktera. U ciljeve nefiskalnog karaktera svrstani su podsticanje štednje, podsticanje investicija, podsticanje istraživanja i razvoja. U svrhu ostvarivanja

navedenih ciljeva, Koreja pruža veliki broj poreskih podsticaja. Kao osnovni fiskalni cilj postavlja se prikupljanje dovoljnog nivoa prihoda za finansiranje infrastrukture i obrazovanja, što predstavlja integralni deo strategije privrednog rasta Koreje. Uzimajući u obzir sve prethodno navedeno, može se reći da je Koreja možda i jedina zemlja u razvoju koja ima poreski sistem orijentisan isključivo na privredni rast (*Growth-Oriented Tax System*). Autor kao specifičnost Koreje navodi i slabije prisustvo multinacionalnih korporacija nego u ostalim zemljama u razvoju. Učešće stranih direktnih investicija u GDP-u Koreje je godinama ispod proseka za zemlje u razvoju. To može imati povoljne posledice na očuvanje poreskih prihoda, jer multinacionalne korporacije, u cilju plaćanja poreza po nižim efektivnim stopama, iznose profite van državnih granica (putem transfernih cena ili na neki drugi način). Ako izvršimo poređenje poreskog sistema Koreje sa poreskim sistemom Srbije, možemo da uočimo da su ciljevi pružanja poreskih podsticaja dijametralno različiti, jer su mnogi poreski podsticaji u Srbiji (pre svega, u oblasti poreza na dobit pravnih lica) definisani isključivo u svrhu privlačenja stranih direktnih investicija dok je oslanjanje na domaći investicioni potencijal manje izraženo.

Autori ove knjige na sveobuhvatan, detaljan i informativan način izlažu veliki broj praktičnih problema sa kojima se susreću kreatori poreske politike u posmatranim zemljama u razvoju. Može se reći da se zaključci koje su autori izveli, analizirajući posmatrane zemlje, mogu primeniti na većinu zemalja u razvoju. Knjiga obiluje velikim brojem podataka, sprovedenih analiza, izvedenih zaključaka i preporuka kreatorima ekonomske i poreske politike. S obzirom na to da su za svaku posmatranu zemlju hronološki navedene promene poreskog sistema u vidu zakonodavnih promena, administrativnih promena i promena u načinu naplate poreza, kao i efekti koje su sprovedene promene imale na fiskalne i nefiskalne agregate, ova knjiga može da posluži kao izuzetno korisno uputstvo u sprovođenju procesa reforme poreskog sistema Srbije, kako bi se izbeglo pravljenje nepotrebnih grešaka.

*Primljeno 06. aprila 2012,
nakon revizije,
prihvaćeno za publikovanje 27. aprila 2012.*

Stevan Luković je asistent Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, uža naučna oblast Finansije, finansijske institucije i osiguranje, na nastavnom predmetu Javne finansije. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu. Bavi se izučavanjem pitanja vezanih za javne finansije i ekonomiju javnog sektora.